

2. Желанова В.В. Теорія і технологія контекстного навчання майбутнього вчителя початкових класів: монографія / В.В. Желанова. – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 482 с.
3. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Природознавство; Біологія, 5-9 кл. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013. – 64 с.
4. Кедров Б.М. Проблемы логики и методологии науки / Б.М. Кедров. – М.: Наука, 1990. – 352 с.
5. Степанюк А.В. Формування цілісних знань школярів про живу природу: монографія / А.В. Степанюк. – Тернопіль: Вид-во «Вектор», 2011. – 232 с.

Н.И. МИЩУК, А.В. СТЕПАНЮК. МОДЕЛИРОВАНИЕ ЕСТЕСТВЕННО-НАУЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ШКОЛЬНИКОА НА ОСНОВАНИИ ИНТЕГРАЦИОННОГО ПОХОДА

Резюме. Освещены концептуальные положения использования интеграционного и контекстного подходов при конструировании содержания естественнонаучного образования учащихся основной и старшей школы. Предложено использование идей контекстного обучения при изучении предметов естественнонаучного образования в старшей школе как средства профессионализации содержания образования.

Ключевые слова: интеграция, содержание образования, закономерности познания, контекстная технология, школьники.

N.Y. MISHCHUK, A.V. STEPANUYK. MODELING SCIENCE EDUCATION PUPILS BASED APPROACH INTEGRATION

The summary. Highlights conceptual position using integration and contextual approaches in the design of content science education students of primary and high school. The use ideas contextual teaching of natural subjects education in the high school as a means of professionalisation of educational content.

Key words: integration, content, patterns of cognition, contextual technology students.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. В.М. Руденко.

Одержано редакцією 19.01.2016 р.

УДК: 374. 015. 31

О.С. СЕМЕНОВ

МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРАКТИКО-НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗМІСТУ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЗАШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Резюме. У статті розкрито особливості змісту діяльності позашкільного навчального закладу. Автор вважає, що науково-практичною основою формування змісту позашкільної освіти перш за все є особистісні пізнавальні інтереси та актуальні психолого-педагогічні потреби в творчому розвитку особистості вихованця. Доведено, що при плануванні змістовного компоненту позашкільного навчального закладу слід здолати стереотип сприймання дітьми свого вільного часу винятково як дозвілля і усвідомити відповідальність за відвідування закладу як організаційно-впорядкованої системи цілеспрямованого навчання і виховання. Наголошено, що важлива роль у реалізації змістовного компоненту позашкільної освіти відводиться особистості педагога.

Ключові слова: позашкільна освіта, зміст діяльності позашкільного навчального закладу, творчо спрямована особистість.

Постановка проблеми. За останні роки у світлі підвищеного інтересу до неформальної освіти, важлива роль приділяється змісту діяльності позашкільного навчального закладу. На підставі проведених нами наукових розвідок, хочемо висвітлити такі ключові наукові положення, закладені у зміст позашкільної освіти.

По-перше, зміст діяльності позашкільного навчального закладу визначається суспільними запитами і удосконалюється згідно досягнень науково-технічного процесу. В історичному ракурсі, існують дві основні теорії формування змісту освіти загалом: матеріальна (Я.А. Коменський) й формальна (Ф. Дістерверг, І. Герbart, Г. Песталоцці). Представники першого напрямку пропагували потребу засвоєння якомога більшої кількості інформації з різних галузей наукових знань, відповідно, прибічники формальної освіти виступали за розвиток пізнавальних інтересів і здібностей зростаючої особистості, недооцінюючи значення ґрунтовної теоретичної підготовки. Інші теорії формування змісту освіти: дидактичний утилітаризм Дж. Дьюї та Г. Кершенштейнера, які вважали пріоритетною в навчанні практичну діяльність людини, формування й розвиток умінь і навичок; проблемно-комплексна теорія (Б. Суходольський) базувалася на ідеї комплексного вивчення навчальних предметів шляхом вирішення пізнавальних завдань. Радянські вчені зміст освіти трактували як систему знань, умінь і навичок, досвіду творчої діяльності та емоційно-ціннісного ставлення до світу (Б. Бім-Бад, В. Воронов, І. Харламов), а також усебічний розвиток розумових і фізичних здібностей особистості, формування світогляду, моралі й поведінки, підготовку до суспільного життя (Ю. Бабанський). До сьогодні тривають пошуки оптимального відбору змісту освіти з максимальним урахуванням потреб суспільства і можливостей особистості.

© О.С. Семенов, 2016

По-друге, згідно гуманістичних ідей та особистісно зорієнтованого навчання зміст освіти позашкільного навчального закладу передбачає також розвиток особистісних цінностей вихованця, його природних і соціальних здібностей, рис, нахилів, тощо. При цьому навчання у позашкільному навчальному закладі слугує не тільки засобом засвоєння духовно-моральних, естетичних, природничо-математичних, економічних, екологічних, техніко-технологічних та інших знань і практичних умінь, а й формування певних соціальних цінностей (почуттів, мотивів, установок тощо).

По-третє, змістовний компонент діяльності позашкільного навчального закладу повинен базуватися на загальнонаукових принципах виховання і навчання: науковості, полікультурності, системності, інтегративності, єдності освіти і виховання на засадах демократизму і гуманізму. Зміст освіти позашкільного навчального закладу вимагає постійного оновлення щодо відповідності змісту освіти сучасним суспільним вимогам і професійним можливостям самого педагога, єдності методичних і методологічних характеристик змістовного компонента, гуманітаризації змісту (інтегрування суспільно-наукового та гуманітарного знання, налагодження міжпредметних зв'язків, забезпечення наступності і послідовності у навчанні); урахування кращих надбань зарубіжного досвіду тощо.

По-четверте, навчальний процес у позашкільному навчальному закладі є специфічним поєднанням навчання, творчості, дозвілля. Проте творчість педагога та вихованця у ПНЗ не є хаотичною, а носить цілеспрямований характер відповідно до напрямку творчої спрямованості особистості. Провідними тут є принципи антропоцентризму, дитиноцентризму, індивідуального підходу, співтворчості.

По-п'яте, у змістовному компоненті творчого об'єднання дітей за інтересами будь-якого профілю акцент робиться не на отримання інтелектуальних знань і вмінь, а на розвиток творчо спрямованої особистості. Тому й специфічними є результати відвідування дитиною гуртка, які не відразу можна за короткий термін діагностувати: психологічні новоутворення особистості старшого дошкільника (розширення і світогляду, творча уява, мрія, фантазія, поява і поглиблення інтересу до творчої спрямованості).

П'ята особливість полягає у значній варіативності навчально-методичного забезпечення позашкільної освіти. Істотною відмінністю і важливою особливістю змістовного компонента у позашкільній освіті є те, що навчально-виховний процес у позашкільних навчальних закладах здійснюється як за типовими навчальними планами і програмами, так і за авторськими.

З огляду на визначені ключові ідеї, хочемо відзначити, що зміст діяльності позашкільного навчального закладу вимагає системного розгляду і вдосконалення щодо вирішення головного завдання – формування творчо спрямованої особистості вихованця на ранніх етапах його онтогенезу.

Мета статті – проаналізувати зміст діяльності позашкільного навчального закладу з формування творчо спрямованої особистості дитини старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміст позашкільної освіти є важливим компонентом у відкритій системі формування творчо спрямованої особистості старшого дошкільника і базується на світових гуманістичних основах, визнанням творчого розвитку особистості як рушійної сили освітнього процесу. Про це зазначено у «Законі України про позашкільну освіту», Національній доктрині розвитку освіти України у XXI ст., Концепції позашкільної освіти і виховання, Концепції громадянського виховання дітей та учнівської молоді в умовах розбудови українського суспільства. Важливими є наукові положення щодо загального проектування змісту позашкільної освіти загалом, які знаходимо у «Книзі національної освіти в Україні» за редакцією В.Кременя, де зазначено, що позашкільна освіта має здійснюватися за трьома рівнями побудови і реалізації її змісту [1]. А саме:

I – початковий. У його побудові слід насамперед урахувати індивідуальний рівень розвитку учнів, що має забезпечити вияв їхніх здібностей і нахилів, освітніх запитів, інтересів та уподобань. Зміст позашкільної освіти на цьому рівні повинен носити пропедевтичне та загальнорозвиваюче спрямування і, за необхідності, розробляється для різного віку учнів, які почали навчатись у гуртках позашкільних навчальних закладів.

II – основний. На цьому рівні слід враховувати освітні стандарти навчальних предметів загальноосвітньої школи та комплекс додаткових якостей, яких мають набути учні за профілем навчально-виховної діяльності обраного ними гуртка, секції, клубу тощо. Зміст позашкільної освіти на цьому рівні повинен забезпечувати освітні запити учнів, які розпочинали поглиблене вивчення різних напрямів взаємодії людини з навколишнім середовищем, розвиток творчого потенціалу особистості, її стійких інтересів та професійного самовизначення, і як результат, формування інтелектуального, емоційно-ціннісного та діяльнісно-практичного компонентів її свідомості.

III – вищий. У побудові змісту позашкільної освіти учнів у межах цього рівня повинні враховуватись освітні стандарти навчальних предметів загальноосвітньої школи, комплекс уже набутих учнями додаткових знань, умінь, навичок у гуртках позашкільних навчальних закладів, а також необхідний комплекс тих компетентностей, які будуть необхідні для продовження навчання за обраним профілем у вищому або професійно-технічному навчальному закладі. Отже, на цьому рівні має здійснюватись формування наукового світогляду особистості, розвиток її здібностей і талантів у вільний від навчання час.

Визначені рівні дають науково-методологічно-світоглядний орієнтир щодо змістовного функціонування позашкільних навчальних закладів різних профілів та типів.

Опираючись на концепцію позашкільної освіти, запропоновану Г. Пустовітом, можемо стверджувати, що зміст навчально-виховного процесу позашкільного навчального закладу визначається типом позашкільного навчального закладу (центри творчості, гуртки, клуби розвитку та ін.) та видом творчої спрямованості (музика,

образотворче мистецтво, драматургія та ін.) [4]. Тому вважаємо, що науково-практичною основою змісту позашкільної освіти перш за все є *особистісні пізнавальні інтереси та актуальні психолого-педагогічні потреби в творчому розвитку* особистості старшого дошкільника. Як засвідчує наш багаторічний досвід практичної роботи в позашкільному навчальному закладі, проведене емпіричне дослідження, результат відвідування дитиною позашкільного навчального закладу є дещо специфічним і відрізняється від навчально-виховного процесу в дошкільному навчальному закладі. У позашкільному навчальному закладі вихованець, до прикладу, може не опанувати досконало техніку живопису, а навчиться відчувати колір, усвідомлювати свій настрій та емоції, при цьому, передаючи ці відчуття на папір в процесі малювання. Провідною ідеєю у визначенні змісту і мети освіти і виховання дітей у гуртку, на відміну від дошкільних навчальних закладів, є не стільки формування інтелектуальної сфери особистості (хоча це також важлива її складова), скільки формування їх творчо-світоглядних орієнтирів, пізнавальних інтересів, особистісно-мотиваційної сфери, що забезпечує формування творчо спрямованої особистості старшого дошкільника. Змістова модель дошкільного навчального закладу спирається найперше на когнітивний компонент особистості – засвоєння відповідних знань і оволодіння певними навиками, а в позашкільній освіті пріоритетним є *пізнавально-емоційно-творче начало*. Тому ключовою тезою побудови сучасної освітньо-виховної системи у позашкільному навчальному закладі є гуманізація освітньо-педагогічних й методичних засад реалізації навчального змісту, *визнання дитини центром* зазначених освітньо-виховних закладів, гуманізація процесів взаємодії педагога, учнів, батьків.

План роботи позашкільного навчального закладу не підпорядковується жорстко-регламентованим нормативним документам Міністерства освіти і науки, а погоджується із засновником (власником) позашкільного закладу, реалізує основні напрями своєї діяльності з урахуванням особливостей соціально-економічного розвитку регіону, інтересів вихованців, учнів і слухачів, потреб сім'ї, запитів інших навчальних закладів, молодіжних і дитячих громадських організацій тощо. У цьому полягає відмінність від змістовного компоненту дошкільної освіти в основі якого лежить Базовий компонент дошкільної освіти, виконання вимог якого є обов'язковим для усіх дошкільних навчальних закладів незалежно від підпорядкування, типів і форми власності, інших форм здобуття дошкільної освіти. Дошкільна освіта у межах Базового компоненту дошкільної освіти здійснюється за Державною базовою програмою та навчально-методичними посібниками, затвердженими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти. Сказане акцентує на більшій свободі в можливостях педагога-позашкільника, варіативність у поєднанні форм, методів і разом з тим усвідомленості і відповідальності педагога за планування роботи гуртків, секцій за альтернативними (інноваційними) навчальними планами і програмами за умови затвердження їх відповідними місцевими органами виконавчої влади. Позашкільна освіта здійснюється диференційовано, відповідно до індивідуальних можливостей, інтересів, нахилів, здібностей вихованців, учнів і слухачів, з урахуванням їх віку, психофізичних особливостей, стану здоров'я у різноманітних організаційних формах: заняття, гурткова робота, клубна робота, урок, лекція, індивідуальні заняття, конференція, семінар, читання, вікторина, концерт, змагання, тренування, репетиція, похід, екскурсія, експедиція, практична робота в лабораторіях, майстернях, теплицях, на науково-дослідних земельних ділянках, сільськогосподарських та промислових підприємствах, на природі та в інших формах, передбачених Статутом позашкільного навчального закладу.

Проте, як засвідчують дані наших спостережень та практичної діяльності у позашкільному навчальному закладі, окреслена нормативними документами ситуація щодо змісту освіти у позашкільних навчальних закладах може спровокувати двозначні ситуації: відсутність планів і програм в роботі з дітьми, керування настроями, емоціями, хаотичність, інтуїтивність в процесі формування творчо спрямованої особистості дитини, нечіткість у дотриманні системи навчальних занять, зміщення акцентів у діяльності позашкільного навчального закладу, а саме, сприймання його як дозвіллево-розважального закладу, складність у створенні планів і програм, неузгодженість у роботі методистів і педагогів в роботі над змістовним компонентом діяльності тощо. Проте, як справедливо зазначає Г. Пустовіт, при плануванні змістовного компоненту ПНЗ слід здолати стереотип розуміння дітьми свого вільного часу як відпочинку і усвідомити відповідальність за відвідування закладу як організаційно-впорядкованої системи цілеспрямованого навчання і виховання [4].

Як бачимо, важлива роль у реалізації змістовного компоненту позашкільної освіти відводиться також особистості педагога. В.В. Андрієвська зазначає, що продуктом творчої діяльності педагога є новий підхід до вирішення педагогічної проблеми, метод або прийом і виділяє основні напрями творчості в його діяльності: удосконалення змісту навчання, розробка методу навчання, творчість в організації навчальної діяльності учнів [2]. Саме тому педагог, обираючи зміст, повинен постійно дотримуватися спрямованості на формування творчої особистості дитини. Як підкреслює М.М. Поташник, важливе не випадкове, стихійне розкриття, потенцій вихованця, а спеціальний вибір такого змісту, методів, форм, засобів, створення таких умов навчання і виховання, завдяки яким творчий потенціал особистості розкриється якомога раніше і буде розвиватися [3]. Конкретизувати реалізацію цієї мети, тобто надати педагогу методологію вибору та механізм впровадження відібраного вченими змісту освіти в реальному виховному процесі з урахуванням як інтересів та потреб учнів, так і його особистої творчої індивідуальності, можна лише за умови ефективного функціонування системи неперервного підвищення професійної кваліфікації педагогів.

Аналіз досвіду роботи методичних центрів позашкільної освіти засвідчив, що педагоги мають кваліфіковану методичну допомогу з розробки навчальних програм від науково-методичних рад. Так, згідно з класифікацією виділяють чотири види навчальних програм: типові (орієнтовні); модифіковані (модернізовані, адаптовані); експериментальні; авторські [5].

Типові програми рекомендовані Міністерством освіти і науки України з того чи іншого напрямку позашкільної освіти. Така програма орієнтована на досягнення учнями певного рівня засвоєння знань, умінь і навичок. Цей рівень перевіряється, застосуванням традиційних форм оцінювання: заліків, екзаменів, контрольних робіт тощо. На сьогодні типові програми МОН України видано з таких напрямків позашкільної освіти: науково-технічного, соціально-реабілітаційного, художньо-естетичного.

Основою модифікованої (адаптованої) програми є зразкова (типова) програма, змінена з урахуванням особливостей освітнього закладу, віку та рівня підготовки вихованців, режиму і часових параметрів здійснення діяльності, нестандартності індивідуальних результатів навчання і виховання. Корективи вносяться в програму самим педагогом і не порушують концептуальних основ організації навчального процесу, традиційної структури занять, передбачених програмою, яку було взято за основу. Діагностика результативності роботи за такими програмами пов'язана з демонстрацією досягнень вихованців на олімпіадах, конкурсах, звітних концертах, виставках, змаганнях, конференціях тощо. Модифікована програма обов'язково має бути обговорена й затверджена методичною або педагогічною радою закладу та погоджена з районним науково-методичним центром.

Експериментальна програма розробляється педагогом з метою вирішення певного практичного завдання, пов'язаного з подоланням труднощів у навчальному процесі чи постановкою більш складних завдань.

На роботу за експериментальною програмою повинен даватися дозвіл Головного (районного) управління освіти. Після цього програма обов'язково проходить апробацію. У випадку виявлення новизни пропозицій автора, експериментальна програма може претендувати на статус авторської. *Авторська програма* – спроектований самим педагогом на основі власної методичної концепції навчально-виховний процес, спрямований на оновлення змісту освіти і одержання вагомих результатів. При цьому назва «авторська» вимагає документальних підтверджень новизни й належності цієї новизни автору. Для цього претендент на авторство в пояснювальній записці до програми повинен переконливо показати принципові відмінності його розробки від підходів інших авторів, які вирішували подібну проблему.

Як і будь-який інноваційний проект, авторська програма має пройти фахову та науково-методичну експертизу. У листі МОН України № 1/9 – 472 від 28.10.2002 зазначено, що авторські навчальні програми та посібники можуть використовуватися після відповідного рецензування, схвалення науковими Радами певного профілю, погодження в інститутах післядипломної освіти та затвердження відповідними управліннями освіти і науки. В окремих випадках авторам програм, які пройшли відповідну експертизу, видається сертифікат (свідоцтво), який стверджує, що програма дійсно є авторською і належить її творцю на правах інтелектуальної власності.

Згідно з другою класифікацією виділяють такі види програм: авторська програма (розроблена конкретними особами, містить оригінальну ідею, інновацію); під інновацією потрібно розуміти і перероблену програму із унесенням нових вагомих доповнень; комплексна (передбачає різнопланову діяльність, яка поєднує різні напрямки у вихованні, навчанні, розвитку особистості дитини); варіативна (програма з рівноцінною заміною компонентів); розрізняють варіативність внутрішню (замість одного компонента пропонується інший) та зовнішню (програму змінено повністю, але результат навчання ідентичний); профільна програма (з одним напрямком діяльності, наприклад: програми екологічні, з профілактики наркоманії і под.). Відповідно до наказу МОН України № 24 від 17.01. 2003 р. навчальні програми повинні ґрунтуватися на освітніх стандартах основних навчальних дисциплін, забезпечувати науковість змісту, мати освітню і виховну цінність, урахувати систематичність і послідовність навчання, передбачати творчість, доступність і індивідуальний підхід, доцільність вибору форм і методів роботи.

Вимоги до складання змісту програми: прикладна спрямованість позашкільної освіти; достатність теоретичних пояснень і емпіричних даних у навчальному матеріалі; конкретність і доцільність введення наукових понять, загальноприйнятої термінології і символіки, розкриття наукових положень відповідно до досягнень сучасної науки; доступність навчального матеріалу для дітей та учнівської молоді певного віку відповідно до попередньої підготовки; відповідність обсягу навчального матеріалу нормам навантаження та кількості навчальних годин; спрямованість навчального матеріалу на розвиток пізнавальних і творчих здібностей учнів; урахування можливостей і доцільності застосування комп'ютерної техніки, інших засобів навчання, типового обладнання, ілюстративного матеріалу тощо; використання знань, які даються учням за навчальною програмою загальноосвітніх навчальних закладів з основного та суміжних предметів; використання міжпредметних зв'язків.

Ефективне розв'язання існуючих проблем позашкільними навчальними закладами можливе на основі реалізації на практиці таких провідних напрямів (шляхів) подальшого розвитку системи позашкільної освіти і виховання [1]:

– **організаційно-педагогічний напрям**, у межах якого позашкільні навчальні заклади разом із загальноосвітніми школами, професійно-технічними і вищими навчальними закладами – *мають складати в регіонах України різнорівневу і водночас цілісну освітньо-виховну систему*, яка індивідуалізує інтелектуальний, духовний і фізичний розвиток молоді людини в межах єдиного освітнього і соціокультурного простору держави. За умови створення такої системи позашкільні навчальні заклади будуть у змозі забезпечувати динамічність, диференціацію та індивідуалізацію навчально-виховного процесу як соціального явища, яке є природною складовою життя і дасть змогу ефективно розкривати й реалізувати життєві та освітні потреби на основі врахування наступності змісту різних рівнів освіти з огляду на еволюцію свідомості особистості та розвиток різноманітності її життєдіяльності;

– **функціонально-змістовий напрям**, у межах якого позашкільні навчальні заклади мають забезпечити ефективну соціалізацію особистості, тобто створити ефективні умов інтеріоризації знань, іншої інформації та суспільного досвіду в спільній діяльності учнівського і педагогічного колективів (навчально-пізнавальної, діяльнісно-практичної, комунікативної). Логічним продовженням є **гуманістична функція** позашкільної освіти, реалізація якої забезпечить створення комфортних умов для самореалізації й самоствердження особистості, задоволенні її інтелектуальних і духовних потреб та особистої свободи, захисту прав дитини, поваги до неї та визнання її гідності. Важливою функцією щодо створення в регіонах України різномірної і водночас цілісної освітньо-виховної системи, є **культурологічна функція** позашкільної освіти. Саме завдяки їй має здійснюватися трансформація, відтворення і збереження у свідомості особистості досягнень вітчизняної і світової культури, культури спілкування на рівні сім'ї, учнівського і студентського колективу, громади. Актуальною є **функція створення умов для рівного доступу до якісної освіти** в умовах позашкільного навчального закладу, реалізація якої забезпечить комфортні умови для здобуття дітьми і учнівською молоддю додаткових знань, умінь та навичок за інтересами, сприятиме розвитку, стимулюванню та реалізації їхнього духовного і творчого потенціалу, професійному самовизначенню та допрофесійній, у деяких випадках і професійній підготовці особистості.

– **науково-методичний напрям**, розв'язання визначених у його межах проблем, має в найближчій перспективі забезпечити вдосконалення якості позашкільної освіти, а отже, розширення і поглиблення змісту здобутих додаткових знань, сформованих умінь і навичок учнів і, як результат, має забезпечити необхідний рівень функціональної адаптації особистості до умов сучасного суспільства **відповідно їх індивідуальних особливостей, інтересів та потреб**. Його реалізація має забезпечити: розвиток учнів на всіх рівнях позашкільної освіти, де провідним є формування здібності самостійно навчатися; створення умов для залучення до активної навчально-пізнавальної, соціально значущої діяльності кожного з учнів; формування творчої особистості учня; вироблення навичок пошукової і дослідницької діяльності, які сприяють розвитку критичного мислення і забезпечують формування наукового-інноваційного типу особистості; підвищення мотивації до спільної діяльності у групі, співпраці як такої, формування комунікаційно-діалогових компетентностей; формування в учнів уявлень про діалог культур як безальтернативної філософії функціонування сучасного соціокультурного середовища. Необхідно посилити психолого-педагогічний, науково-методичний супровід навчально-виховного процесу, зокрема, активізувати створення відповідних підручників, іншої навчально-методичної літератури у вищих педагогічних навчальних закладах, інститутах післядипломної педагогічної освіти, що має значно підсилити ефективність підготовки педагогічних кадрів для роботи у позашкільних навчальних закладах різних типів;

– **структурно-організаційний напрям**, у межах якого розвиток системи позашкільної освіти буде прогресивними за умови збереження і оптимізації мережі позашкільних навчальних закладів з поступовим зростанням їх кількості, інших освітньо-виховних осередків позашкільної роботи, особливо у містах, районних центрах та на базі сільських шкіл з метою повнішого охоплення молоді та поєднання більш якісних освітніх послуг, модернізації навчально-матеріальної бази цих закладів, створення умов безкоштовного або ж пільгового користування культурно-оздоровчими та спортивними закладами тощо.

Висновки. Таким чином, проаналізувавши результати наукових досліджень та досвід роботи позашкільних виховних закладів в Україні на сучасному етапі, ми можемо констатувати, що останнім часом значно зросли вимоги до змісту і форм їх діяльності, що зумовило підвищення інтенсивності процесу вдосконалення та перебудови їх роботи в цілому. Зміст позашкільної освіти спрямований на всебічний розвиток особистості, формування нового соціального досвіду на основі власних бажань дитини, урахування її нахилів і задатків. Методика позашкільного педагогічного процесу базується на природовідповідній творчій поведінці особистості дитини. Форма організації занять у позашкільному навчальному закладі повинна базуватися на грі, яка є провідною діяльністю у цьому віці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біла книга національної освіти України / Акад. пед. наук України; за ред. В.Г. Кременя. – К., 2009.
2. Андрієвська В.В. Психологія творчої праці вчителя / В.В. Андрієвська // Творчість учителя іноземної мови; за ред. М.Я. Дем'яненка. – К.: Рад. шк., 1978. – С. 27-30.
3. Поташник М.М. Педагогическое творчество: проблемы развития и опыт: пособие для учителя / М.М. Поташник. – К.: Рад. шк., 1983. – 187 с.
4. Пустовіт Г.П. Позашкільна освіта і виховання: теоретико-дидактичний аспект: монографія. Книга 1 / Г.П. Пустовіт. – Миколаїв: МДУ ім. В.О. Сухомлинського, 2010. – 379 с.
5. Сущенко Т.І. Основи позашкільної педагогіки: посібник для класних керівників, педагогів позашкільних закладів / Т.І. Сущенко. – Мінськ: Бел. наука, 2000. – 221 с.

А.С. СЕМЕНОВ. МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ И ПРАКТИКО-НОРМАТИВНЫЕ ОСНОВЫ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СОДЕРЖАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВНЕШКОЛЬНОГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

Резюме. В статье раскрыты особенности содержания деятельности внешкольного учебного заведения. Автор считает, что научно-практической основой формирования содержания внешкольного образования, прежде всего являются личностные познавательные интересы и актуальные психолого-педагогические потребности в

творческом развитии личности воспитанника. Доказано, что при планировании содержательного компонента внешкольного учебного заведения следует преодолеть стереотип восприятия детьми своего свободного времени исключительно как досуга и осознать ответственность за посещение заведения как организационно-упорядоченной системы целенаправленного обучения и воспитания. Отмечено, что важная роль в реализации содержательного компонента внешкольного образования отводится личности педагога.

Ключевые слова: *внешкольное образование, содержание деятельности внешкольного учебного заведения, творчески направленная личность.*

O.S. SEMENOV. METHODOLOGICAL AND PRACTICAL AND REGULATORY PRINCIPLES OF THE FUNCTIONING OF THE ACTIVITY CONTENTS OF OUT-OF-SCHOOL EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

The summary. The peculiarities of the activity contents of out-of-school educational establishment are described in the article. The author considers that first of all, personal educational interests and current psychological and pedagogical needs in the creative development of the pupil's personality are the scientific and practical basis of the out-of-school education contents formation. It is proved that when planning the substantial component of the out-of-school educational establishment one should overcome the perception stereotype by the children of their free time only as entertainment and realize the responsibility for attending school as ordered organizational system of the purposeful training and education. It is emphasized that an important role in the substantial component realization of out-of-school education is given to the teacher's personality.

Key words: *out-of-school education, the activity contents of out-of-school educational establishment, creatively directed personality.*

Рекомендовано до друку.
Д-р пед. наук, проф. Ю.В. Пелех.
Одержано редакцією 29.02.2016 р.

УДК: 378.147:[373.5.011.3-051:331]

М.С. ЯНЦУР

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЇ

Резюме. У статті розглядаються теоретичні засади методичної підготовки майбутніх учителів технології. Розкрито мету, завдання, структуру та зміст нормативної дисципліни з основ теорії технологічної освіти, яка побудована на основі власного досвіду автора та сучасних психолого-педагогічних підходів в освітній галузі «Технології».

Ключові слова: *технологічна освіта, теоретико-методична компетентність, методична підготовка, учитель технології, навчальна дисципліна, мета, завдання і зміст дисципліни, змістовий модуль, методи навчання і контролю, шкала оцінювання.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Державний стандарт базової і повної середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 1392 від 23 листопада 2011 р., передбачає вивчення освітньої галузі «Технології», основною метою якої є формування і розвиток проектно-технологічної та інформаційно-комунікаційної компетентностей для реалізації творчого потенціалу учнів і їх соціалізації у суспільстві. [2] «Технології» – це освітня галузь, яка складається з інформаційно-комунікаційного та технологічного компонентів. Технологічний компонент в основній школі складається з таких підрозділів: проектування, техніка і технологія, технічна та художня творчість, професійна орієнтація [2].

Для успішної реалізації цього компонента в загальноосвітніх навчальних закладах необхідно мати добре підготовлених висококваліфікованих вчителів технології. Складовою їх підготовки є професійно-методична компетентність, яка включає теоретичну і методичну частини. Їх реалізація дозволяє вчителю найкращим чином планувати, організовувати, проводити та аналізувати уроки технології (трудового навчання) в умовах навчальних кабінетів, майстерень, лабораторій, сільськогосподарських ділянок, цехів, дільниць тощо, що оптимізує процес формування в учнів загальнотрудових, загальновиробничих та спеціальних вмінь і навичок та професійної спрямованості особистості. Тому значимість методичної підготовки для вчителя технології є безперечною. Але така підготовка потребує теоретичного розуміння технологічної освіти, що й обумовлює актуальність цієї проблеми.

Аналіз досліджень і публікацій. На значимість і необхідність теоретико-методичної підготовки вчителів трудового навчання (технології) неодноразово в своїх працях вказували відомі вчені: П.Р.Атутов [1], В.М.Казакевич [4], О.М.Коберник [3; 5; 7], В.О.Поляков [1; 4], В.К.Сидоренко [5; 7], В.Д.Симоненко [9], В.В.Стешенко [10], С.В.Ткачук [12], Г.В.Терещук [3], Д.О.Тхоржевський [13; 14] та інші. Розпочинаючи з 70-х років минулого століття частково основи теорії трудової підготовки школярів розглядалися в курсі методики трудового навчання [6]. Пізніше, в 90-х роках ХХ сторіччя, було виокремлено в назві цього курсу теорію трудового навчання.

© М.С. Янцур, 2016